

Conceptexamenprogramma

Engels havo

Conceptexamen- programma

Engelse taal en cultuur

Havo

September 2024

slo

een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Verantwoording

2024 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Auteur

SLO

Informatie

SLO

Postbus 502, 3800 AM Amersfoort

Telefoon (033) 4840 840

Internet: www.slo.nl

E-mail: info@slo.nl

AN 9.8055.017

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
Leeswijzer	4
Meer informatie	4
2. Karakteristiek Engelse taal en cultuur	5
Kenmerken van de taalvakken	5
Kenmerken van het vak Engelse taal en cultuur	6
Engelse taal en cultuur als schoolvak	7
Engelse taal en cultuur in de schoolsoorten	7
Vmbo	7
Havo	8
Vwo	9
3. Raamwerk met domeinen en subdomeinen	10
4. Eindtermen	11
Domein A Communicatie	11
Subdomein A1 Rijke ervaringen met taal	11
Subdomein A2 Receptie	12
Subdomein A3 Productie en interactie	14
Domein B Taalbewustzijn	17
Subdomein B1 Taal als fenomeen	17
Subdomein B2 Taal en individu	19
Domein C Cultuurbewustzijn	22
Subdomein C1 Cultuur in fictie	22
Subdomein C2 Cultuur in de maatschappij	24
Bijlage – Begrippenlijst Engelse taal en cultuur	26

1. Inleiding

Voor je ligt het conceptexamenprogramma Engelse taal en cultuur voor het havo. De afgelopen twee jaar heeft de vakvernieuwingscommissie moderne vreemde talen dit conceptexamenprogramma ontwikkeld – tegelijkertijd en in samenhang met de andere conceptexamenprogramma's moderne vreemde talen voor alle schoolsoorten en leerwegen. SLO voert in [opdracht](#) van het ministerie van OCW regie over de actualisatie van het gehele curriculum.

Op basis van dit conceptexamenprogramma ontwikkelt het College voor Toetsen en Examens (CvTE) een conceptsyllabus voor de inhouden die aan het centraal examen zijn toegewezen.

SLO zal de conceptexamenprogramma's en -syllabi beproeven in de onderwijspraktijk. De feedback die wordt opgehaald bij leerlingen, leraren en andere betrokkenen wordt gewogen en waar nodig worden het conceptexamenprogramma en de conceptsyllabus aangescherpt. Daarna worden de documenten vastgesteld door het ministerie van OCW. Vanaf dat moment kunnen het definitieve examenprogramma en de syllabus geïmplementeerd worden.

Leeswijzer

Dit conceptexamenprogramma begint met een karakteristiek, waarin de visie op Engelse taal en cultuur en de positie van het vak in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs staat beschreven. Daarna volgt het raamwerk: een schematische weergave van de inhouden per domein of subdomein en een verdeling van inhouden over school- en centraal examen. Vervolgens volgen de eindtermen. Per eindterm is een doelzin, uitwerking ('Het gaat hierbij om') en een illustratie ('Te denken valt aan') opgenomen. Tot slot staat in de bijlage de begrippenlijst.

Meer informatie

Meer informatie over de inhoudelijke keuzes en de inrichting van het proces is te vinden in het toelichtingsdocument conceptexamenprogramma's moderne vreemde talen voor vmbo, havo en vwo (Fasoglio, Leunissen & Tammenga, 2024).

Alle informatie over de totstandkoming, de opzet, werkwijze en inhoud van de conceptexamenprogramma's is te vinden op:

<https://www.actualisatie-examenprogrammas.nl/moderne-vreemde-talen>

2. Karakteristiek Engelse taal en cultuur

Kenmerken van de taalvakken

Onderwijs in de moderne vreemde talen (mvt) leidt leerlingen op tot taalvaardige, cultuurbewuste en taalbewuste burgers die kunnen deelnemen aan digitale en niet-digitale communicatie in meertalige en pluriculturele contexten. Het bevordert hun zelfvertrouwen, zelfredzaamheid, reflectie en creatieve vaardigheden in de communicatie in een vreemde taal. Leerlingen verbreden hun horizon en verkennen eigen kwaliteiten, voorkeuren en mogelijkheden als het gaat om taal en cultuur. Zij leren kritisch om te gaan met een diversiteit aan media en bronnen in andere talen en bewust, doelgericht en passend te communiceren. Talenonderwijs bereidt leerlingen voor op het zelfstandig verder ontwikkelen van hun taalbeheersing, ook buiten school, op een vervolgopleiding of beroep en op deelname aan de maatschappij. Het onderwijs in de Engelse taal bevordert gelijke kansen door alle leerlingen voor te bereiden op het omgaan met het steeds groeiende aantal Engelstalige bronnen in het dagelijkse en professionele leven. Daarmee vergroten zij hun kansen in vervolgopleidingen en bij beroepskeuze.

Door kennis en vaardigheden op te doen in andere talen en culturen worden leerlingen zich bewust van hun eigen talige en culturele identiteit en leren ze om te gaan met andere culturele perspectieven. Dat draagt bij aan het realiseren van burgerschapsdoelen in de internationale samenleving.

De moderne vreemde talen krijgen in een doorlopende leerlijn vorm vanuit drie invalshoeken: communicatie, taalbewustzijn en cultuurbewustzijn.

Communicatie

Aan de hand van rijke input werken leerlingen aan hun taal- en informatievaardigheden in uiteenlopende communicatieve contexten en met verschillende media. Ze leren de taal te gebruiken als middel voor kennisopbouw en begrip, om doelen te bereiken en om communicatie te bevorderen. Daarbij zetten ze hun meertalige en pluriculturele repertoire in. Ze leren digitale technologie kritisch in te zetten bij het leren van een taal en om effectief te communiceren. Ze experimenteren met verschillende creatieve vormen van taal. Bij het ontwikkelen van de taalvaardigheid gebeurt dit passend bij de mogelijkheden van de leerlingen. Waar nodig wordt dit ondersteund met passende hulpmiddelen.

Taalbewustzijn

Leerlingen ontwikkelen kennis over taal als fenomeen. De focus ligt daarbij op het Engels in relatie tot andere talen. Ze maken kennis met variatie binnen de Engelse taal en de betekenis van Engels als lingua franca. Leerlingen ontwikkelen inzicht in de effecten van taalgebruik op de ontvanger en oefenen in het toepassen van die inzichten. Leerlingen worden zich bewust van hun meertaligheid en die van de ander, en verkennen de relatie tussen taal en identiteit. Zij leren hun hele taalrepertoire effectief in te zetten in de communicatie en in hun leerproces. Leerlingen doen inzichten op over taalleerprocessen en het leren van hun eigen taal in het bijzonder. Er wordt ernaar gestreefd dat ze een open en nieuwsgierige houding ontwikkelen ten aanzien van taal en talen leren.

Cultuurbewustzijn

Door middel van gevarieerde bronnen en culturele ervaringen ontwikkelen leerlingen inzichten in de culturen van gebieden waar Engels een voertaal is. Leerlingen zetten deze inzichten functioneel in om effectief te communiceren in pluriculturele contexten. Ze worden zich bewust van verschillende culturele perspectieven, verruimen hun blik op talige en culturele diversiteit en leren open en beargumenteerd te reflecteren op hun eigen culturele perspectief en dat van anderen. Leerlingen doen ervaring op met diverse vormen van Engelstalige fictie. Ze kennen betekenis en waarde toe aan deze werken vanuit een persoonlijk perspectief en vanuit de sociaal-culturele context.

Samenhang

Leerlingen ontwikkelen kennis en vaardigheden in een vreemde taal en zetten daarbij kennis en vaardigheden in die ze opdoen bij Nederlands en andere talen. De samenhang tussen deze talen is zichtbaar in de drie vergelijkbare invalshoeken: communicatie (een taal leren en gebruiken), taalbewustzijn en cultuurbewustzijn. Daarmee leren leerlingen talen in een samenhangend perspectief te zien. De samenhang tussen de taalvakken versterkt, verbreedt en verduurzaamt de talige en culturele kennis, bewustzijn en vaardigheden van de leerlingen.

Kenmerken van het vak Engelse taal en cultuur

Engels is overal aanwezig in de Nederlandse samenleving: in de media, in digitale toepassingen, in internationale werkomgevingen en in de openbare ruimte. De taal speelt een grote rol in vervolgoopleidingen, de wetenschap en technologie. Engels fungeert wereldwijd vaak als lingua franca en maakt daardoor interculturele uitwisseling mogelijk. Engelstalige culturen spelen een prominente rol in de wereld en Engels heeft grote invloed op andere talen, zoals

het Nederlands. Engels opent deuren naar kennis van de wereld en vergroot het vermogen om succesvol te functioneren in de globaliserende maatschappij.

Engelse taal en cultuur als schoolvak

Engels is een vast onderdeel van het schoolcurriculum in het primair en speciaal onderwijs. Vanaf de bovenbouw van het voortgezet onderwijs (vo) is Engels een kernvak binnen het gemeenschappelijk deel bij alle schoolsoorten en profielen.

Aansluiting

In de bovenbouw vo sluit het vak aan op de onderbouw door voort te bouwen op de kerndoelen Engels. Op deze manier ontstaat een verticale samenhang met het primair onderwijs en de onderbouw vo. Concreet betekent dit dat de taalbeheersingsniveaus, uitgedrukt in ERK-niveaus, op elkaar aansluiten. Verder geldt dat de kennis en ervaringen die leerlingen opgedaan hebben met taal- en cultuurbewustzijn een vervolg krijgen in de bovenbouw. Afhankelijk van de schoolsoort en leerweg worden inhouden uit de onderbouw verdiept, toegespitst of geconcretiseerd.

Engelse taal en cultuur in de schoolsoorten

De vermelde ERK-niveaus betreffen minimale beheersingsniveaus die haalbaar zijn voor alle leerlingen. Leerlingen krijgen de ruimte om zich boven dit minimumniveau verder te ontwikkelen en het vak op een hoger niveau af te sluiten. Het vereiste beheersingsniveau wordt soms aangeduid met een '+' . Een plusniveau betekent dat het beheersingsniveau wel kenmerken van het volgende niveau vertoont, maar zich nog steeds binnen de bandbreedte van het betreffende niveau bevindt.

Vmbo

Vmbo-bb

Leerlingen werken aan mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden en ontwikkelen hun receptieve beheersing van het Engels tot minimaal ERK-niveau A2. Voor spreken en gesprekken voeren geldt A1, voor schrijven A2. Onderwerpen en communicatieve contexten zijn concreet, vertrouwd en alledaags; ze zijn toepasbaar in hun directe leefomgeving en sluiten waar mogelijk aan bij vervolgopleidingen en beroepsperspectief. Ze stimuleren ook reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Leerlingen oefenen met het verwerven van relevante, betrouwbare en bruikbare informatie uit Engelstalige bronnen. Ze verkennen cultuurgebonden aspecten in bronnen en communicatieve contexten. Leerlingen leren over het fenomeen taal: ze vergelijken Engels met andere talen en reflecteren op hun ervaringen met het leren van talen en op hun eigen meertaligheid en die van anderen. Leerlingen

doen ervaring op met Engelstalige fictie en verkennen hun persoonlijke voorkeuren.

Vmbo-kb

Leerlingen werken aan mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden en ontwikkelen hun luistervaardigheid in het Engels tot minimaal B1; voor leesvaardigheid en de productieve vaardigheden geldt A2. Onderwerpen en communicatieve contexten zijn concreet en vertrouwd; ze zijn toepasbaar in hun directe leefomgeving en sluiten waar mogelijk aan bij vervolgopleidingen en beroepsperspectief. Ze stimuleren ook reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Leerlingen oefenen met het verwerven van relevante, betrouwbare en bruikbare informatie uit Engelstalige bronnen. Ze verkennen cultuurgebonden aspecten in bronnen en communicatieve contexten. Leerlingen leren over het fenomeen taal: ze vergelijken Engels met andere talen en reflecteren op hun ervaringen met het leren van talen en op hun eigen meertaligheid en die van anderen. Leerlingen doen ervaring op met Engelstalige fictie, verkennen hun persoonlijke voorkeuren en krijgen inzicht in inhoud en context van fictie.

Vmbo-gl/tl

Leerlingen werken aan mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden en ontwikkelen hun luistervaardigheid in het Engels tot minimaal B1+; voor leesvaardigheid en de productieve vaardigheden geldt B1. Onderwerpen en communicatieve contexten zijn vertrouwd en sluiten waar mogelijk aan bij vervolgopleidingen en beroepsperspectief. Ze stimuleren ook reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Leerlingen oefenen met het verwerven van relevante, betrouwbare en bruikbare informatie uit Engelstalige bronnen. Ze krijgen inzicht in cultuurgebonden aspecten in bronnen en communicatieve contexten. Leerlingen leren over het fenomeen taal: ze vergelijken Engels met andere talen en verkennen effecten van taalgebruik. Ze reflecteren op hun ervaringen met het leren van talen en op hun eigen meertaligheid en die van anderen. Leerlingen doen ervaring op met Engelstalige fictie, verkennen hun persoonlijke voorkeuren en krijgen inzicht in inhoud en context van fictie.

Havo

Leerlingen werken aan mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden en ontwikkelen hun receptieve beheersing van het Engels tot minimaal B2; voor spreken en gesprekken voeren geldt ook B2, voor schrijven B1. Onderwerpen en communicatieve contexten zijn divers en actueel en stimuleren reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Leerlingen bereiden zich voor om te communiceren in algemene, beroeps- en opleidingsgerelateerde contexten waarin Engels de voertaal is. Ze oefenen met het verwerven van relevante, betrouwbare en bruikbare informatie uit Engelstalige bronnen. Ze krijgen inzicht

in cultuurgebonden aspecten in bronnen en communicatieve contexten. Leerlingen leren over het fenomeen taal: ze vergelijken Engels met andere talen en leren over taalvariatie, de rol van Engels als lingua franca en effecten van taalgebruik. Ze reflecteren op hun eigen meertaligheid en die van anderen, krijgen inzicht in taalleerprocessen en het leren van hun eigen taal. Leerlingen doen ervaring op met Engelstalige fictie en verkennen hun eigen inhoudelijke en esthetische voorkeuren. Ze krijgen inzicht in inhoud en context van fictie en in literaire kenmerken van Engelstalige literaire werken.

Vwo

Leerlingen werken aan mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden en ontwikkelen hun receptieve beheersing van het Engels tot minimaal C1; voor spreken geldt ook C1, voor gesprekken voeren B2+ en voor schrijven B2. Uiteenlopende onderwerpen en communicatieve contexten stimuleren reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Leerlingen bereiden zich voor op het gebruik van Engels in een academische vervolgopleiding en in algemene en beroepscontexten. Ze oefenen met academische taalvaardigheden, waarbij analytisch en kritisch denken een belangrijke rol spelen. Leerlingen oefenen met het verwerven van relevante, betrouwbare en bruikbare informatie uit Engelstalige bronnen. Ze krijgen inzicht in cultuurgebonden aspecten in bronnen en communicatieve contexten. Leerlingen leren over het fenomeen taal: ze vergelijken Engels met andere talen en leren over taalvariatie, de rol van Engels als lingua franca en effecten van taalgebruik. Ze reflecteren op hun eigen meertaligheid en die van anderen, en krijgen inzicht in taalleerprocessen en het leren van hun eigen taal. Leerlingen doen ervaring op met Engelstalige fictie en verkennen hun eigen inhoudelijke en esthetische voorkeuren. Ze krijgen inzicht in inhoud en context van fictie en in literaire en cultuurhistorische kenmerken van Engelstalige literaire werken.

3. Raamwerk met domeinen en subdomeinen

Hieronder vind je het raamwerk van Engelse taal en cultuur geordend naar domeinen en subdomeinen. Daarbij is een verdeling gemaakt van inhouden over het schoolexamen (SE) en het centraal examen (CE).

Onderstaande SE-CE-verdeling vormt de basis voor het ontwikkelen van de conceptsyllabi en is gericht op invoering van de examenprogramma's op korte termijn (3-5 jaar).

In het toelichtingsdocument is daarnaast een SE-CE-verdeling en -invulling te vinden voor examinering op middellange termijn (8-10 jaar).

Domeinindeling	Titel (sub)domein	Toewijzing SE-CE	
		SE	CE
Domein A	Communicatie		
Subdomein A1	Rijke ervaringen met taal	X	
Subdomein A2	Receptie		X
Subdomein A3	Productie en interactie	X	
Domein B	Taalbewustzijn		
Subdomein B1	Taal als fenomeen	X	X
Subdomein B2	Taal en individu	X	
Domein C	Cultuurbewustzijn		
Subdomein C1	Cultuur in fictie	X	X
Subdomein C2	Cultuur in de maatschappij	X	X

Opmerkingen bij keuzes voor CE

1. Het CE toetst het diepe begrip van schriftelijke, auditieve en audiovisuele bronnen, al dan niet gecombineerd. Het examen meet of de leerling het minimale ERK-niveau dat bij de eigen schoolsoort hoort heeft behaald voor de receptieve vaardigheden kijken/luisteren en lezen.
2. Het CE meet daarnaast de vaardigheid van de leerling om doelgericht informatie uit verschillende bronnen te selecteren en te beoordelen op relevantie, bruikbaarheid en betrouwbaarheid.
3. Het CE bevat toetsvragen die betrekking hebben op het toepassen van inhouden uit eindterm 11.
4. Het CE bevat toetsvragen die betrekking hebben op het toepassen van inhouden uit de eindtermen 17 en 19.

4. Eindtermen

Domein A Communicatie

Subdomein A1 Rijke ervaringen met taal

Eindterm 1

De leerling doet ervaring op met een rijk aanbod aan talige bronnen in het Engels op een passend taalniveau. (E)

Het gaat hierbij om:

- lezen van, kijken naar en luisteren naar informatieve, opiniërende, overtuigende en amuserende bronnen in verschillende vormen, in verschillende taalvariëteiten en over diverse thema's;
- verwoorden van de eigen lees-, luister- en kijkervaringen;
- verbanden leggen met het eigen leerproces.

Te denken valt aan:

- een gesprek over wat je heeft verwonderd of tot nieuwe inzichten heeft gebracht in gelezen of bekeken tijdschriften, nieuwsberichten, graphic novels of verhalen;
- doorzien hoe stijl of beeldspraak de ontvanger kunnen beïnvloeden;
- zoeken naar, benoemen van, aanwijzen van en vergelijken van voorbeelden van dialecten en accenten in spoken word of films;
- een controversiële traditie uitleggen vanuit het perspectief van een Engelstalig persoon.

Eindterm 2

De leerling gebruikt de Engelse taal op een creatieve en persoonlijke manier. (E)

Het gaat hierbij om:

- verwoorden van ideeën, gedachten, ervaringen en gevoelens;
- experimenteren met klanken, woorden en teksten en met verschillende stijlen;
- verkennen van verschillende creatieve vormen;
- verwoorden van gemaakte keuzes en eigen voorkeuren met betrekking tot inhoud en vorm.

Te denken valt aan:

- filmfragmenten produceren over waargebeurde of fictieve gebeurtenissen en ervaringen;
- bestaande of zelf geschreven poëzie voordragen;
- een tekst of verhaal creëren waarin verschillende literaire genres gecombineerd worden;
- een vlog over een dag op school of werk;
- een cartoon maken naar aanleiding van een actuele gebeurtenis.

Subdomein A2 Receptie

Eindterm 3

De leerling toont begrip van de inhoud van auditieve en audiovisuele bronnen in de Engelse taal. (B)

Het gaat hierbij om:

- uiteenlopende multimediale bronnen met een complexe maar heldere structuur, uitgesproken door sprekers met verschillende variëteiten van het Engels;
- een breed scala aan actuele en complexe onderwerpen;
- herkennen van conventies;
- interpreteren van culturele aanwijzingen, houdingen en standpunten;
- in het Engels helder en overzichtelijk overbrengen van hoofd- en bijzaken, standpunten en redeneringen.

Te denken valt aan:

- de wezenlijke punten samenvatten van een documentaire over een uitvinding of een geschiedkundig onderwerp;
- idioom en spreektaal herkennen in een voordracht uit eigen werk van een auteur of zanger;
- de wezenlijke punten samenvatten van een lezing van een schrijver;
- hoofd- en bijzaken onderscheiden in een webinar over de ecologische voetafdruk;
- de stemming en de toon interpreteren van een toespraak bij een demonstratie of in een debat over een politiek onderwerp.

Eindterm 4**De leerling toont begrip van de inhoud van schriftelijke bronnen in de Engelse taal. (B)**

Het gaat hierbij om:

- complexe teksten met een heldere structuur, van verschillende soorten en met verschillende doelen;
- een breed scala aan actuele en complexe onderwerpen;
- herkennen van conventies;
- interpreteren van culturele aanwijzingen, houdingen en standpunten;
- in het Engels helder en overzichtelijk overbrengen van hoofd- en bijzaken, standpunten en redeneringen.

Te denken valt aan:

- de rode draad benoemen uit zelfstandig gelezen korte verhalen en romans;
- de kern halen uit correspondentie zoals een reactie op een klacht of een verzoek om schadevergoeding, of een proces-verbaal van een bekeuring;
- causale verbanden aanwijzen in artikelen over een taalkundig thema als input voor een profielwerkstuk;
- objectieve waarnemingen en persoonlijke meningen onderscheiden in een nieuwsartikel over het nut van strenge veiligheidsmaatregelen bij voetbalwedstrijden of over de arbeidsmarktrelevantie van een toekomstige studie;
- lange, complexe instructies opvolgen voor het gebruik van webapplicaties ter ondersteuning van een presentatie of voor het bouwen van een eigen website.

Eindterm 5**De leerling verwerft doelgericht informatie uit mondelinge, schriftelijke en digitale bronnen in de Engelse taal. (B)**

Het gaat hierbij om:

- formuleren van de eigen informatiebehoefte met betrekking tot een breed scala aan actuele en complexe onderwerpen, op basis van een vastgesteld doel;
- doelgericht selecteren van diverse bronnen;
- beoordelen van relevantie, bruikbaarheid en betrouwbaarheid van de informatie;

- ordenen van de informatie met het oog op doel en gebruikscontext;
- gebruiken van digitale hulpmiddelen om informatie te begrijpen of te genereren.

Te denken valt aan:

- de aandachtspunten bepalen uit een zakelijke mail over de toekenning van een beurs of over een proces-verbaal;
- de belangrijkste argumenten in een krantenartikel of nieuwsitem samenvatten, om te kunnen gebruiken in een debat;
- uit recensies een vergelijking maken tussen de verschillen en overeenkomsten van twee boeken of kunstwerken met hetzelfde thema;
- complexe technische informatie voor een leek samenvatten, zoals de uitleg van een monteur of specialist;
- betrouwbare informatie identificeren in een podcast over een actueel maatschappelijk thema.

Subdomein A3 Productie en interactie

Eindterm 6

De leerling spreekt in de Engelse taal, afgestemd op doel, publiek en context. (B)

Het gaat hierbij om:

- duidelijk gestructureerd presenteren van informatie over een breed scala aan onderwerpen binnen het eigen interessegebied;
- treffend vertellen van verhalen;
- interpreteren van ervaringen, gevoelens en gebeurtenissen;
- helder beargumenteren van standpunten;
- inzetten van passend taalgebruik en communicatievorm;
- gebruiken van gevarieerde taalstructuren en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- een presentatie over een actueel, maatschappelijk onderwerp waarbij voor- en nadelen van verschillende standpunten worden besproken;
- uitleggen wat iemand moet doen om gebruik te kunnen maken van een OV-kaart of een fietsverhuursysteem in de stad;
- in een projectgroep de voorkeur voor een themakeuze presenteren en de te volgen werkwijze uitgebreid beargumenteren met een goede opbouw;

- een vlog maken over een culturele traditie die wordt vergeleken met de eigen cultuur, of over een gelezen boek en de verfilming ervan;
- gedetailleerd verslag doen van eerdere onderwijs- en werkervaring in een sollicitatie- of intakegesprek.

Eindterm 7

De leerling voert gesprekken in het Engels, afgestemd op doel, gesprekspartners, context en medium. (B)

Het gaat hierbij om:

- offline en online mondelinge interactie met gesprekspartners met verschillende achtergronden over een breed scala aan onderwerpen binnen het eigen interessegebied;
- uitwisselen van informatie in informele en formele sociale contacten;
- bespreken van ervaringen, meningen, standpunten en argumenten;
- afstemmen van taalgebruik en non-verbale communicatie op socioculturele gebruiken en het perspectief van de gesprekspartner;
- actief bijdragen aan kennisopbouw, begrip of het bepalen van een aanpak;
- gebruiken van gevarieerde taalstructuren en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- actief deelnemen aan een gesprek over het gebruik van artificiële intelligentie (AI) in het onderwijs door oplossingen aan te dragen vanuit verschillende perspectieven;
- tijdens de deelname aan een online discussiegroep over een cultureel taalverschijnsel om verklaring van onbekende begrippen vragen of deze toelichten;
- onderhandelen over financiële compensatie in een hotel omdat het gehuurde niet in overeenstemming is met de gemaakte afspraken;
- met argumenten anderen overtuigen welk Engelstalig dialect het meest tot de verbeelding spreekt;
- in een debat je eigen mening verwoorden en deze staande houden met verklaringen en argumenten.

Eindterm 8

De leerling schrijft in het Engels, afgestemd op doel, publiek, context en medium. (B)

Het gaat hierbij om:

- uitwisselen van informatie, ervaringen, gevoelens en gedachten in informele en formele, schriftelijke online en offline interactie over vertrouwde onderwerpen;
- produceren van eenduidige informerende en verhalende teksten, indien van toepassing met behulp van digitale middelen;
- adequaat toepassen van taalregister en conventies van de tekstsoort;
- afstemmen van taalgebruik op socioculturele gebruiken en het perspectief van de communicatiepartner;
- gebruiken van eenvoudige taalstructuren en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- in een heldere tekst een actuele gebeurtenis beschrijven op basis van relevante informatie uit artikelen en reportages;
- een eenvoudig verslag of blogpost schrijven over alledaagse zaken, waarin een eigen mening wordt gegeven en waarbij strategisch gebruik wordt gemaakt van technologie (bijvoorbeeld 'dicteren');
- elementaire, formele e-mails en persoonlijke correspondentie opstellen, waarin ervaringen, gevoelens en gebeurtenissen enigszins gedetailleerd worden beschreven;
- online samenwerken aan een project door directe instructies op te volgen, opheldering te vragen en gedeelde taken te volbrengen;
- een begrijpelijke schriftelijke bijdrage leveren aan een onlinediscussie over een vertrouwd onderwerp.

Domein B Taalbewustzijn

Subdomein B1 Taal als fenomeen

Eindterm 9

De leerling toont inzicht in overeenkomsten en verschillen tussen het Engels en andere talen. (B)

Het gaat hierbij om:

- herkennen en vergelijken van kenmerken op klank-, woord- en zinsniveau in het Engels en andere talen die de leerling kent, in bronnen die passend zijn bij het beheersingsniveau van de leerling;
- analyseren van overeenkomsten en verschillen;
- onderscheiden van patronen.

Te denken valt aan:

- een presentatie houden over de verschillen en overeenkomsten tussen het Engels en een andere taal, zoals leenwoorden, valse vrienden, woordvolgorde, klanksystemen en schrift;
- een verslag schrijven over de invloed van je eigen beheersing van andere talen bij het leren van het Engels;
- met behulp van digitale middelen een vergelijking maken tussen woordkeuzes, klanksystemen of uitspraak in audiovisuele bronnen uit verschillende taalvariëteiten van het Engels;
- een vergelijking maken tussen spreekwoorden en gezegdes in verschillende variëteiten van het Engels en in andere talen uit bronnen, met behulp van digitale middelen;
- een overzicht bijhouden van woorden in het Engels die overeenkomen met andere talen die de leerling kent.

Eindterm 10

De leerling toont inzicht in en reflecteert op taalvariatie binnen de Engelse taal en in de betekenis van het Engels als lingua franca. (H)

Het gaat hierbij om:

- vergelijken van variëteiten van het Engels in bronnen die passen bij het taalniveau van de leerling;
- beschrijven van overeenkomsten en verschillen bij geografische, etnische en sociale taalvariatie en bij taalverandering in het Engels;
- onderscheiden van opvallende kenmerken van taalvariëteiten;

- conclusies trekken over de betekenis van taalvariatie en van het Engels als lingua franca voor het slagen van de communicatie;
- reflecteren op de eigen houding en die van anderen met betrekking tot taalvariatie.

Te denken valt aan:

- een scène uit een toneelstuk opvoeren in een bepaald dialect, sociolect of accent;
- met behulp van AI twee verschillende reclamespots ontwerpen en opnemen voor hetzelfde product, een in standaard Engels en een in een taalvariëteit, en de opvallendste verschillen presenteren;
- verschillende literaire bronnen vergelijken op geografische en sociale kenmerken van taal, zoals dialecten, sociolecten, verouderd taalgebruik, standaardtaal en *slang*;
- de ontwikkeling van de populariteit en verspreiding van een woord onderzoeken met behulp van digitale middelen, zoals de verschillende benamingen voor drankjes of feestdagen;
- een discussie voeren over de status van lingua franca.

Eindterm 11

De leerling toont inzicht in en reflecteert op het effect van keuzes in Engels taalgebruik in verschillende contexten. (H)

Het gaat hierbij om:

- herkennen en uitleggen van keuzes in Engels taalgebruik in een bepaalde context in relatie tot beoogde effecten op de ontvanger;
- analyseren van doeltreffende retorische technieken;
- reflecteren op keuzes in je Engelse taalgebruik, zowel online als offline, om een bepaald effect te bereiken, en hoe dit op anderen overkomt.

Te denken valt aan:

- een betoog schrijven over de invloed van de status en de sociale waardering van talen in de maatschappij;
- uit een audiovisuele bron herkennen en uitleggen hoe bijvoorbeeld retoriek, woordkeuze, toon en stijl zijn ingezet om een specifiek effect te sorteren bij de ontvanger, zoals framing;
- met digitale middelen een tekst omzetten van formeel naar informeel taalgebruik en beschrijven voor welk doel en publiek de nieuwe tekst passend is;

- in een officiële speech non-verbale communicatie en gebruik van machtsaspecten benoemen en uitleggen wat dit met je gevoel doet;
- een overtuigende presentatie houden om een product te verkopen.

Subdomein B2 Taal en individu

Eindterm 12

De leerling toont inzicht in taalleerprocessen en reflecteert op het eigen taalleerproces. (H)

Het gaat hierbij om:

- beschrijven hoe talen leren werkt en welke aspecten het leren van een vreemde taal bevorderen en belemmeren;
- evalueren wat werkt in het eigen taalleerproces;
- conclusies trekken over passende aanpakken voor het leren van een taal op basis van kennis en eigen ervaringen;
- verwoorden van de eigen taalleervoorkeuren aan de hand van relevante voorbeelden.

Te denken valt aan:

- een presentatie geven over hoe het brein met taal omgaat, zoals hoe je taal onthoudt, hoe je talige input verwerkt en wat het verschil is tussen het verwerven van een eerste en een vreemde taal;
- een portfolio met je eigen schrijf- en/of spreekproducten in het Engels verzamelen en daarin de ontwikkeling van de ERK-beheersingsniveaus en passende taalleerstrategieën beschrijven en evalueren;
- een eigen 'taalleerplan' beschrijven met daarin een uitbreiding van een taalvaardigheid in een bekende of nieuwe taal voor een toekomstige studie of beroep;
- met behulp van AI vragen om verbeteringsuggesties en een uitleg voor een zelf voorbereide presentatie;
- een literaire leeslijst samenstellen en een onderbouwing schrijven waaruit blijkt dat de lijst aansluit bij het eigen taalleerproces.

Eindterm 13**De leerling reflecteert op het eigen meertalige repertoire en dat van anderen. (E)**

Het gaat hierbij om:

- verkennen van de relatie tussen het meertalige repertoire en de eigen identiteit;
- waarderen van het eigen meertalige repertoire en dat van anderen;
- verbanden leggen tussen de inzet van het eigen meertalige repertoire en het leren van andere talen;
- verbanden leggen tussen de inzet van het eigen meertalige repertoire en de bevordering van de communicatie.

Te denken valt aan:

- een presentatie houden waarin je je eigen meertalige repertoire en je identiteit weergeeft;
- een posterpresentatie maken over de invloed van de status en de sociale waardering van talen in je eigen meertalige repertoire;
- een uitleg geven over de aanpak om een tekst of fragment te begrijpen door je eigen meertaligheid in te zetten;
- een brief schrijven over je eigen kwaliteiten, interesses en voorkeuren t.a.v. het leren van talen en de mogelijkheden voor toekomstige studie en beroep;
- een reflectieverslag waarin je de ontwikkeling van je beheersing van verschillende talen uitlegt aan de hand van ERK-niveaus, waarbij je het verschil tussen begrijpen, spreken en schrijven meeneemt.

Eindterm 14**De leerling toont inzicht in de mogelijkheden en beperkingen van digitale hulpmiddelen in de communicatie in het Engels. (H)**

Het gaat hierbij om:

- experimenteren met digitale hulpmiddelen om teksten in het Engels te begrijpen;
- experimenteren met digitale hulpmiddelen om output in het Engels te genereren;
- evalueren van gegenereerde output in relatie tot doel, publiek en context;
- conclusies trekken over de mogelijkheden en beperkingen van digitale middelen bij receptie en productie van het Engels.

Te denken valt aan:

- een motivatiebrief schrijven voor een cursus Engels in het buitenland en daarbij gebruikmaken van spellingscontrole en taalspecifieke instellingen in het tekstverwerkingsprogramma;
- met behulp van AI een tekst voor een presentatie in het Engels genereren over een cultureel verschijnsel en hierbij relevante tekstgedeeltes selecteren en aanpassen voor gebruik;
- verschillende AI prompts gebruiken om een tekst in het Engels op te stellen en evalueren welke prompt het meest geschikte materiaal opleverde en uitleggen waarom;
- een boek in het Engels lezen met behulp van online vertaalprogramma's;
- uitspraak, spreeknelheid en woordenschat trainen met chatbots ter voorbereiding op een spreektaak.

Eindterm 15

De leerling legt verbanden tussen ervaringen, persoonlijke interesses en kwaliteiten, vervolgopleidingen en toekomst. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen van de betekenis, relevantie en rol van het Engels in de maatschappij;
- oriënteren op sectoren, beroepen en vervolgopleidingen waarin kennis van en vaardigheden in de Engelse taal en cultuur relevant zijn;
- deelnemen aan activiteiten gerelateerd aan het vak Engelse taal en cultuur;
- verwoorden van de eigen kwaliteiten en interesses passend bij het vak Engelse taal en cultuur;
- reflecteren op opgedane ervaringen in het kader van oriëntatie op leren en werken.

Te denken valt aan:

- ervaren waar je enthousiast van wordt of aanleg voor hebt of wat je nog meer wilt leren als het gaat om Engels;
- inzichtelijk maken waar talen terug te zien zijn in AI en in de maatschappij, welke rol zij daar spelen en waar men Engels in de wereld om zich heen tegenkomt;

- kennismaken van opleidingen waarin moderne vreemde talen worden aangeboden of een rol spelen, zoals horeca, toerisme en recreatie, luchtvaart, marketing en communicatie, internationale handel, tolken en vertalen, muziek en theater, media en vormgeving, kunsteducatie;
- reflecteren op de vraag waarom je een taal zou leren en wat het leren van een taal jou als persoon oplevert;
- reflecteren op je eigen meertalige repertoire en het effect van taalgebruik in beroepscontexten.

Domein C Cultuurbewustzijn

Subdomein C1 Cultuur in fictie

Eindterm 16

De leerling doet ervaring op met verschillende vormen van fictie in de Engelse taal. (E)

Het gaat hierbij om:

- rijke en diverse vormen van fictie en literaire werken uit verschillende contexten en genres, met verschillende thema's en van verschillende auteurs;
- uitdagende inhoud en toegankelijk taalniveau;
- verwoorden van de eigen lees-, luister- en kijkervaringen;
- verwoorden van de eigen keuzes aan de hand van relevante voorbeelden.

Te denken valt aan:

- boeken van verschillende schrijvers en genres vergelijken en aangeven welke je het meest aansprekend vindt;
- overeenkomsten en verschillen tussen een boek en de verfilming ervan bespreken en je eigen voorkeuren verwoorden;
- een recensie schrijven over een Engelstalige tv-serie;
- een compilatie maken van de beste nummers in het Engels van verschillende muzikale genres en over verschillende onderwerpen.

Eindterm 17**De leerling toont inzicht in inhoud en context van Engelstalige fictie en verkent de relatie met de eigen context. (H)**

Het gaat hierbij om:

- vormen van fictie die oorspronkelijk in het Engels zijn geschreven of gemaakt;
- beschrijven van maatschappelijke en psychologische thema's, verhaallijnen en kenmerken van personages en hun ontwikkeling;
- analyseren van thema's en personages in relatie tot de socioculturele context van een fictiewerk;
- verbanden leggen tussen enerzijds een fictiewerk en de context ervan en anderzijds de kijk op de wereld van de auteur;
- verbanden leggen tussen inhoud en context van een fictiewerk en de eigen leefwereld en ervaringen.

Te denken valt aan:

- de invloed op jouw kennis van en mening over een onderwerp van een boek beschrijven in een blog;
- in een groepsdiscussie een dilemma bespreken uit een verhaal in een boek of een film, vanuit het perspectief van verschillende personages en vanuit het eigen perspectief;
- een maatschappelijke kwestie in een boek of een film afzetten tegen de tijd en plaats waarin het verhaal zich afspeelt;
- de ontwikkeling van een personage in de loop van een verhaal verklaren.

Eindterm 18**De leerling toont inzicht in Engelstalige literatuur uit diverse cultuurhistorische perioden. (B)**

Het gaat hierbij om:

- lezen – waar nodig met ondersteuning van hertalingen en verkorte versies - van verhalende, lyrische en dramatische werken die oorspronkelijk in het Engels zijn geschreven en zich van verschillende media bedienen;
- beschrijven van kenmerken van tekst en vorm met behulp van literaire middelen;

- analyseren van taalgebruik, verteltechnieken en stijlelementen in relatie tot het genre;
- uitleggen van boodschap en betekenis van de gelezen literaire werken.

Te denken valt aan:

- verschillen in kenmerken tussen twee gedichten illustreren met voorbeelden uit de tekst;
- in een groepsgesprek het taalgebruik en beeldspraak bespreken die de schrijver inzet om eigenschappen en motieven van een personage te karakteriseren;
- in een betoog, verteltechnieken analyseren die zijn ingezet om de spanning te verhogen;
- in een verslag de moraal van een verhaal en het verband met stilistische en inhoudelijke keuzes van de auteur bespreken.

Subdomein C2 Cultuur in de maatschappij

Eindterm 19

De leerling toont inzicht in cultuurgebonden aspecten in Engelstalige bronnen uit gebieden waar Engels een voertaal is. (B)

Het gaat hierbij om:

- beschrijven van tradities, gebruiken en maatschappelijke verschijnselen in rijke bronnen in verschillende vormen en media;
- vergelijken met de eigen en andere leefwerelden;
- analyseren van (cultuur)historische ontwikkelingen en perspectieven in het betreffende gebied;
- onderscheiden van culturele kenmerken van groepen mensen in het betreffende gebied en dit met voorbeelden onderbouwen;
- conclusies trekken over de betekenis van culturele kenmerken in nieuwe bronnen.

Te denken valt aan:

- figuurlijk taalgebruik in een artikel onderscheiden en de culturele invloeden daarop bespreken;
- stereotypen in een nieuwsbericht identificeren;
- aspecten uit de geschiedenis beschrijven die terugkomen in een actuele bron;
- normen en omgangsvormen die beschreven staan in een bron vergelijken met de eigen normen.

Eindterm 20

De leerling reflecteert op ervaringen met cultuurgebonden aspecten in contexten waarin Engels de voertaal is en beoordeelt hun invloed op communicatie. (H)

Het gaat hierbij om:

- beschrijven van cultureel bepaalde normen, overtuigingen en gewoonten in diverse vormen van input en situaties;
- analyseren van de invloed van culturele kenmerken op communicatie in dagelijkse, opleidings- en beroepssituaties;
- verbanden leggen tussen de waargenomen cultuurgebonden aspecten en eigen perspectieven en standpunten;
- conclusies trekken over hoe je stereotypering en misverstanden in de communicatie kunt voorkomen.

Te denken valt aan:

- een kennismaking met uiteenlopende meningen van diverse groepen over kansengelijkheid;
- tijdens digitale uitwisselingen in internationale projecten de eigen sociaal-culturele achtergronden herkennen en benoemen die overeenkomen met en verschillen van die van leeftijdsgenoten;
- een groepsdiscussie over hoe je een onbekende gelijkwaardig kunt benaderen en hoe je je kunt verplaatsen in uiteenlopende perspectieven;
- met iemand in gesprek gaan over de invloed van de economische situatie in je eigen en een buitenlands gebied op de keuze voor vervolgopleiding en beroep.

Bijlage – Begrippenlijst Engelse taal en cultuur

Hieronder lees je de vakspecifieke begrippen en hun omschrijving.

Begrip	Omschrijving
Aanpak	Houding of benadering om een doel te bereiken. Bijvoorbeeld: scannend lezen om informatie te zoeken, een schrijfplan om tot een gestructureerde tekst te komen, een stappenplan maken ter voorbereiding op een samenhangende tekst.
Begrip	Zie tekstbegrip.
Begripsverhogende strategieën	Strategieën in de gereedschapskist van lezers die lezers flexibel en effectief inzetten als ze vastlopen bij het begrijpen van teksten, of als ze hun begrip willen verdiepen. Met als doel het interpreteren, onthouden en kritisch reflecteren op de inhoud van teksten. De strategieën kunnen variëren van bijvoorbeeld het simpelweg herlezen van een zin tot het vergelijken van informatie uit verschillende teksten.
Bron	Drager van mondelinge, schriftelijke, visuele, digitale en multimodale informatie.
Burgerschap	Het vermogen om maatschappelijk en politiek te functioneren en daarmee gezamenlijk de samenleving vorm te geven.
Communicatie	De (online) mondelinge, schriftelijke en multimodale uitwisseling van boodschappen die bewust en/of onbewust, verbaal en/of non-verbaal worden overgebracht, ontvangen en geïnterpreteerd. Wanneer deze uitwisseling is afgestemd op doel, publiek en context, is er doelgerichte communicatie.
Communicatief doel	Wat je beoogt te bereiken door middel van communicatie: informeren, amuseren, instrueren, overtuigen, beschouwen en activeren.

Communicatieve context	De tijdruimtelijke en sociaal-culturele omgeving waarin specifieke communicatie plaatsvindt. De context van de communicatie oefent een grote invloed uit op de vorm die je communicatie aanneemt.
Conventies	Zie taalconventies.
Creativiteit	Het vermogen om originele ideeën en oplossingen te bedenken ten behoeve van doelgerichte communicatie of persoonlijke expressie.
Cultuur	Alles wat mensen denken, doen en maken en de betekenis die zij vanuit hun individuele en het collectieve geheugen daaraan geven. Cultuur is een dynamisch geheel aan gebruiken en uitdrukkingsvormen.
Cultuurbewustzijn	Het begrijpen en waarderen van de verschillende manieren waarop mensen met uiteenlopende achtergronden en herkomst leven, denken en handelen.
Cultuuruitingen	Verschillende manieren waarop een samenleving of groep haar waarden, normen, ideeën, tradities en creativiteit tot uitdrukking brengt. Bijvoorbeeld: kunst, muziek, literatuur, architectuur, rituelen en gebruiken.
Culturele diversiteit	De aanwezigheid van onder meer verschillende talen, tradities, normen, waarden, religies en etniciteiten in een samenleving.
Culturele identiteit	Onderdeel van iemands identiteit of die van een groep op basis van gemeenschappelijke waarden en normen.
Digitale geletterdheid	Kennis hebben van digitale technologie en digitale media en beschikken over vaardigheden om deze te gebruiken.
Fictie	Alle tekstvormen waarin met behulp van verteltechnieken een werkelijkheid verbeeld wordt middels audiovisuele en/of talige media. Bijvoorbeeld vormen van literatuur, films, tv-series en verhalende games.
Geletterdheid	Het vermogen om geschreven taal te begrijpen, te evalueren en doelgericht te gebruiken, in het persoonlijke leven en in maatschappelijke context.

Genre, literair	Aanduiding voor soorten literaire teksten: proza, poëzie en toneel en alle vormen daartussen. Traditioneel noemen we dat lyrische, epische en dramatische teksten. Bijvoorbeeld: kinderrijmpjes, liedjes, gedichten, korte verhalen, romans, graphic novel, fabels, toneel, hoorspel.
Genre, zakelijk	Aanduiding voor soorten zakelijke teksten met hetzelfde communicatieve doel die worden gekenmerkt door een overeenkomstige structuur, stijl en vormgeving. De hoofdgenres zijn feitelijke en waarderende teksten, onder te verdelen in subvormen als verslag, beschrijving, procedure, verklaring, oproep/verzoek (feitelijk) en beschouwing, betoog, respons (waardierend).
Gespreksconventies	Zie taalconventies.
Interactie	Uitwisseling van kennis, ideeën, gevoelens en informatie tussen twee of meer personen, waarbij er sprake is van een voortdurende afwisseling tussen luister- en spreek- en gespreksactiviteiten, en/of lees- en schrijfactiviteiten.
Interculturele communicatie	Communicatie tussen mensen met verschillende socioculturele achtergronden.
Interculturele competentie	Het vermogen om effectief te communiceren en samen te werken met mensen met uiteenlopende achtergronden en herkomst, door (socio)culturele verschillen vast te stellen, te begrijpen en te waarderen.
Lingua franca	Een taal die als gemeenschappelijk communicatiemiddel wordt gebruikt tussen mensen met verschillende thuistalen.
Literaire begrippen	Zie literaire middelen.
Literaire middelen	Vormen van taalgebruik die zich onderscheiden van een zakelijke manier van uitdrukken. Bijvoorbeeld: stijl, register, stijlfiguren en beeldspraak.

Literatuur	Wat onder literatuur wordt verstaan loopt uiteen en is veranderlijk. Het gaat om teksten die een werkelijkheid verbeelden met taal als voornaamste medium en met inzet van literaire middelen. Literatuur omvat een breed scala aan genres, zowel fictieve als non-fictieve teksten, van uiteenlopende complexiteit. Er worden vanouds drie vormen onderscheiden: verhalende, lyrische en dramatische teksten. De betekenis van literaire teksten komt tot stand in een wisselwerking tussen de tekst, de context en de lezer.
Mediation	Alle verbale en non-verbale activiteiten gericht op bevorderen en het vergemakkelijken van begrip en communicatie, door onder andere uitleggen, aanpassen van taal of van spreektempo, samenvatten, vertalen, hertalen en parafraseren.
Meertalig repertoire	De talen, taalvariëteiten of woorden en uitdrukkingen uit de talen/taalvariëteiten die een persoon passief of actief beheerst.
Meertaligheid in de samenleving	Het naast elkaar bestaan van verschillende talen en taalvariëteiten binnen een bepaalde context of een bepaald gebied.
Meertalige competentie	Het functioneel en flexibel kunnen inzetten van een meertalig repertoire om te communiceren of om een nieuwe taal te leren.
Multimediaal	Het gebruiken van verschillende media. Bijvoorbeeld kranten, tijdschriften, boeken, posters, fotografie, televisie, films, video's, games internet en sociale media.
Multimodaal	Het combineren van meer dan één communicatiekanaal in een product. Bijvoorbeeld: geschreven teksten, gesproken teksten, gebaren, gezichtsuitdrukkingen, muziek en allerlei soorten beeldmateriaal zoals video's, animaties, illustraties en grafieken.
Non-fictie	Alle tekstvormen die op de werkelijkheid berustende feiten aanbieden, analyseren of interpreteren. Bijvoorbeeld: handleidingen, woordenboeken, documentaires, essays, schoolboekteksten of (auto)biografieën.

Pluricultureel	Het betreft een ervaring, situatie, context of samenleving waarin diverse culturen naast elkaar bestaan en elkaar beïnvloeden.
Productieve taalvaardigheid	Het betreft hier de vaardigheden spreken en schrijven.
Receptieve taalvaardigheid	Het betreft hier de vaardigheden kijken, luisteren en lezen.
Register	Taalgebruik dat aan een bepaalde situatie is gebonden, zowel wat betreft woordkeuze als zinsbouw. Er zijn verscheidene registers, variërend van zeer informeel tot zeer formeel. De vijf belangrijkste registers zijn vulgair, informeel, neutraal, formeel, archaisch.
Retorische middelen	Talige middelen die bijdragen aan overtuigingskracht in spreken en schrijven. Bijvoorbeeld: stijlmiddelen, beeldspraak, ironie, verteltechnieken of woordkeuze.
Rijke tekst	Authentieke, aansprekende tekst met veelzijdig en gevarieerd taalgebruik, afkomstig van een vakkundige schrijver, die de leerling uitnodigt tot nadenken, beleven en betekenis geven. De inhoud is verhelderend, origineel, en/of gelaagd, en maakt het leggen van betekenisvolle verbanden binnen en tussen teksten mogelijk. De tekst helpt de leerling bij het leren over en begrijpen van zichzelf en de wereld, en draagt bij aan de uitbreiding van diens talige repertoire.
Schriftconventies	Zie taalconventies.
Taalbewustzijn	Expliciete kennis over taal, alertheid op de werking van taal en inzicht in hoe talen geleerd en gebruikt worden.
Taalconventies	Wat in een bepaalde context door de taalgemeenschap gebruikelijk en passend wordt gevonden in schriftelijk en mondeling taalgebruik met betrekking tot bijvoorbeeld inhoud en opbouw van een tekst of het nemen van de beurt op gepaste wijze bij het voeren van gesprekken.
Taalleerbewustzijn	Op basis van metacognitieve en taaldidactische kennis in staat zijn om te reflecteren op taalleerprocessen en op het eigen taalleerproces; door deze reflecties het taalleerproces kunnen bijsturen en sturen op de eigen talige, cognitieve en sociale ontwikkeling.

Taalleerproces	Zie taalleervaardigheid.
Taalleerstrategie	Manier waarop een persoon het leren van een taal aanpakt.
Taalleer-vaardigheid	De vaardigheid om bewust effectieve strategieën in te zetten die het leren van een taal bevorderen. Hierbij speelt metacognitie een rol: de leerling heeft enige kennis van taalleerprocessen en het eigen taalleerproces.
Taalontwikkeling	Het proces dat doorlopen wordt bij het leren van een of meerdere talen.
Taalstatus	De positie die een taal inneemt in een bepaalde gemeenschap en de waardering die aan die taal wordt toegekend door een (inter)nationale overheid of gemeenschap.
Taalvariatie	Het bestaan van verschillen binnen een taal of binnen het taalgebruik van een individu.
Taalvariëteit	Een variant op een erkende taal die door een groep mensen gesproken of geschreven wordt. Bijvoorbeeld: dialecten, straattaal en jongerentaal. Elke taalvariëteit heeft een aantal opvallende eigen kenmerken, zoals eigen uitspraak, eigen woorden en grammaticaregels.
Taalverwerving	Het zich eigen maken van een of meerdere talen in een ongestuurde, natuurlijke context.
Talige identiteit	Taalgebruik dat een mens of groep mensen definieert en onderscheidt van anderen.
Talig repertoire	De talen, taalvariëteiten of woorden en uitdrukkingen uit de talen/taalvariëteiten die een persoon passief of actief beheerst.
Tekst	Elke vorm van mondelinge, schriftelijke, digitale en multimodale communicatie, waarmee ideeën, ervaringen, gedachten, gevoelens, meningen en informatie door middel van taal worden weergegeven.
Tekstbegrip	De mate waarin de lezer betekenis verleent aan een tekst door teksten te begrijpen, interpreteren, integreren, evalueren en erop te reflecteren.
Tekstconventies	Zie taalconventies.

Verteltechnieken	Technieken die een verhaal opbouwen en kleuren. Hiermee worden gebeurtenissen weergegeven en de aandacht en blik van de lezer of luisteraar gericht. Bijvoorbeeld: perspectief, verteltempo en verhaallijnen.
Wereldburgerschap	Het bewust worden van verbindingen en het actief onderdeel uitmaken van de eigen omgeving, de hele samenleving en de wereld, met respect voor de principes van gelijkwaardigheid, wederzijdse afhankelijkheid en gedeelde verantwoordelijkheden.

Als landelijk expertisecentrum richt SLO zich op de ontwikkeling van het curriculum in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs in Nederland. We werken met het onderwijsveld aan de doelen, kaders en instrumenten waarmee scholen hun opdracht vanuit een eigen visie kunnen vervullen.

We brengen praktijk, beleid, maatschappelijke ontwikkelingen en onderzoek samen en stellen onze expertise beschikbaar aan onderwijs en overheid, bijvoorbeeld in de vorm van leerplannen, tools, voorbeeldlesmaterialen, conferenties en rapporten.

Bezoekadres
Stationsplein 1
3818 LE Amersfoort

Postadres
Postbus 502
3800 AM Amersfoort

T +31 (0)33 484 08 40
E info@slo.nl
W www.slo.nl

 [company/slo](https://www.linkedin.com/company/slo)
 [SLO_nl](https://twitter.com/SLO_nl)